

Slutrapport

Projektrubrik: Historien lär oss hantera framtiden

Huvudsökande: Jan Fryk

Projektets löptid: 2024-01-01 – 2025-06-30

Populärvetenskaplig sammanfattning

Från ginst till gran – det sydsvenska landskapets omvandling

Filmen utgår från ett landskapsfotografi från Hunnsberget, Ljungbys högsta punkt, från 1912. Fotot visar ett skoglöst landskap – och ciceronen Harald Säll berättar om omvandlingen från hed till skog. I dag finns enbart två procent av ljunghedarna kvar. Carina Lundqvist från länsstyrelsen i Hallands län berättar om ljunghedarnas hotade naturvärden och om skötseln av ginsten och dess rara fjärilar. Samtidigt påminns i filmen om att landskapet i Halland en gång var skogklätt innan bete och bränning skapade hedarna.

Nunnebanan – larver, lim och lokomotiv

Det är 1898 i Kolmårdsskogarna. På kort tid dödar den dittills okända barrskogsnunnan 3000 ha skog. Limringar som skulle stoppa larverna från att krypa upp på stammen gav begränsat resultat. Man byggde också Stafsjö järnväg, den första genom Kolmårdsskogarna, känd som Nunnebanan. Den öppnade upp de isolerade skogarna även för persontransport. I filmen berättar amatörhistorikern Bengt Klasson om Nunnebanan och järnvägen. Men barrskogsnunnans konsekvenser är kanske inte en engångsföreteelse. I framtiden kan nya skadegörare dyka upp. Skogsentomologen Maartje Klapwijk berättar också om de faror som förstärks av klimatuppvärmningen och den globala handeln.

Kampen om skogen – och den Nådiga frun på Wij

Skogen och människan har alltid följts åt och skogen har använts till olika ändamål i olika epoker. Idag ska den bidra med skogliga råvaror, kolinbindning, rekreation, mat och som hem för djur och växter. Genom tiderna har användningen skiftat. I filmen får vi, med nådiga frun på Wij, följa ett område i norra Gästrikland där svedjebbruk hamnade i konflikt med järnbrukens behov av kol. Senare kom skogsindustrin med nya anspråk.

De förlorade jättarna – när Norrlands mäktiga träd föll för sågen

Innan timmerfronten nådde Norrland fanns områden med enormt mäktiga träd. I snitt hade den boreala skogen mer än 20 träd över 40 centimeters diameter, och många var betydligt grövre. I filmen besöker skogshistorikern Anna-Lena Axelsson ett reservat i Lyckseletrakten och berättar om hur de gamla timmerträden föll för sågen. Kvar blev de träd som ratades på grund av skador eller att de var för små. Filmen ger en historik över när timmerfronten spreds vidare i Sverige och vilka konsekvenser det fick för skogarna. Vi får även del av berättelsen om Baggbölerirättegången.

Att bo under en gran – när Tilda blev kronotorpare vid Buberget

Författaren Anita Kärrmanns farmors Tilda och hennes man får gå från gården och bli kronotorpare i Västerbottens inland. Till den utsynade platsen vid Buberget kommer de med fyra barn, en lånad ko och två getter. De tillbringar vintern i en riskoja under en tät gran och kokar flådda ekorrar för att få

buljong. Deras öde flätas samman med sågverksepoken, laga skifte, lantmäteriförrättningar och markaffärer.

Kommunikation och nyttiggörande av resultat

I enlighet med projektansökan och avtal är nu fem filmer publicerade och allmänt tillgängliga på Sällskapetets Youtubekanal <https://www.youtube.com/@SkogshistoriskaSallskapet>

Filmerna kommer dessutom att bäddas in på Skogshistoria.se på en särskild filmsida som ska skapas i januari 2026. Filmerna marknadsförs på flera sätt: I Tidender, via Facebook samt för några av filmerna via separata webinarier där en föreläsare berättar mer om det ämne filmerna berör. Filmerna har inte ambitionen att på den korta tiden berätta allt om ett ämnesområde utan i stället väcka tankar och frågor att diskutera vidare.

Filmerna är cirka 10 minuter långa med ett gemensamt intro. Samtliga är producerade av Bitzer Productions i samarbete med Skogshistoriska Sällskapet.